

Infrastrukturdepartementet
i.remissvar@regeringskansliet.se
i.transport.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av rapporten Arlanda flygplats - en plan för framtiden (Ds 2022:11)

Er beteckning: I2022/01350

Sammanfattning

Länstyrelsen stödjer en utveckling av Arlanda och anser att tillgängligheten på flygplatsen, om den ska ersätta Bromma flygplats, är viktig för hela Sverige. En god tillgänglighet i hela Sverige är en förutsättning för ekonomisk utveckling, jobbskapande och bostadsförsörjning varför ställningstaganden kring Arlanda, såväl som Bromma, av stor strategisk vikt för Kalmar läns fortsatta utveckling.

Samtidigt saknar Länstyrelsen ett transportövergripande perspektiv utifrån fyrstegsprincipen samt en ambition att bidra till ett transporteffektivt samhälle i betydelsen att begränsa efterfrågan på transporter. Utifrån uppdragets karaktär och eventuella begränsningar tenderar utredningen förenkla framtida utmaningar och teknikutvecklingens möjligheter. Vägen mot ett fossilfritt flyg omgärdas av utmaningar och kräver fortsatt teknikutveckling och den höga konkurrensen om el och biomassa från andra trafikslag och samhällssektorer har accentuerats efter Rysslands pågående krig mot Ukraina. För att åstadkomma ett hållbart transportsystem bör de olika transportslagen jämföras och det bör skapas förutsättningar för hållbara val.

Länstyrelsen anser att rapporten kan utgöra en kunskapsöversikt, men den bör inte utgöra beslutsunderlag då det saknas en strategisk miljöbedömning, alternativa vägval och en fullt utnyttjad fyrstegsprincip.

Synpunkter på utredningen

Ett hållbart transportsystem

Den svenska transportsektorns utsläpp måste minska. Under 2017 stod flyget för utsläpp av cirka tio miljoner ton koldioxidekvivalenter (47 % mer jmf m 1990) vilket motsvarar utsläppet från personbilstrafiken. Enligt rapporten "Low-carbon scenarios for long-distance travel 2060" behöver flygets utsläpp minska med 38–59 procent år 2060 för att inte äventyra klimatmålen. Det är således avgörande att på sikt minska beroendet av flygförbindelser men dagens förutsättningar med bristande kommunikationer innebär att flygets betydelse för Kalmar län för tidseffektiva och punktliga resor till och från Stockholm över dagen kommer bestå.

För att åstadkomma ett hållbart transportsystem bör de olika transportslagen jämföras och det bör skapas förutsättningar för hållbara val. Utredningen fokuserar enbart på flyg och det saknas dessutom en tydlig uppdelning mellan fritidsresor, frakt och näringslivets personresor vilket medför att det saknas resonemang om möjligheten att minska klimatförändringarna genom ett mer hållbart och minskat resande. Länsstyrelsen saknar också en koppling till en övergripande strategi för hållbara transporter för landet som helhet liksom ett beaktande av fyrstegsprincipens första steg - att minska transportefterfrågan eller föra över resor och transporter till effektivare transportslag.

Liksom avsaknaden av ett transportslagsövergripande synsätt på resor saknas även en samlad bedömning av efterfrågan och tillgång till hållbart bränsle för både industrin och transportsektorn.

Arlanda flygplats och svenskt luftrum

Länsstyrelsen ställer sig positiv till satsningar som effektiviserar processer och ledtider på och inom Arlanda flygplats. Beaktat betydelsen av Arlanda flygplats, såväl för Kalmar län som för landet som helhet, delar Länsstyrelsen därför utredningens ställningstagande att Swedavia AB bör intensifiera arbetet med att minska ledtiderna för passagerare vid Arlanda flygplats samt påbörja arbetet mot att förstärka kapaciteten för taxi- och rullbanesystemet samt för uppställningsplatser. Det är av yttersta vikt att Arlanda ges förutsättning att, liksom Bromma, fungera effektivt och enkelt för att kännas nära för Kalmar läns näringsliv och medborgare.

Transport- och infrastrukturförsörjning till och från Arlanda flygplats

Länsstyrelsen delar utredarens bedömning att andelen passagerare som nyttjar kollektiva färdmedel till och från Arlanda bör öka och instämmer därför i behovet av att utreda förstärkt kapacitet i infrastrukturen och förhandla om sänkta avgifter för de hållbara kollektiva färdmedlen. Den svenska transportsektorns utsläpp måste minska inom vilket satsningar på kollektiva färdmedel är en nyckelfaktor. Länsstyrelsen erinrar dock om att Arlanda huvudsakligen är en delstation mot en slutlig destination varför beaktande av kollektiva färdmedel, så som Arlanda Express, bör ske ur ett nationellt perspektiv snarare än ur enbart ett Stockholmsperspektiv.

Miljö- och klimatkonsekvenser

Länsstyrelsen konstaterar att utredaren frångått uppdraget vad gäller miljö- och klimatkonsekvenser. Utredningen saknar bedömning av miljökonsekvenserna och avseende klimatkonsekvenser konstateras endast att *”en stor del av de förslag som jag lägger fram i utredningen har bäring på klimatfrågan”*. Enligt uppdraget skulle miljö- och klimatkonsekvenserna av planens förslag bedömas. Länsstyrelsen menar att detta är en allvarlig brist.

Osäkra prognoser

Utredarens uppdrag var att ta fram en plan för utveckling och utökning av Arlanda flygplats, inklusive miljötillstånd, för att säkra tillräcklig flygkapacitet i Stockholmsområdet baserat på *tillförlitliga prognoser*. Utredaren framför att prognoser för det framtida flygandet är behäftat med stor osäkerhet av flera skäl, men menar trots det att sannolikheten är tillräckligt hög för att arbetet med att öka kapaciteten på Arlanda bör intensifieras. Länsstyrelsen anser att utredaren lägger fram förslag för utvecklingen av Arlanda baserat på långtgående antaganden om prognoser för flygtrafiken. Detta trots att prognoserna är behäftade med stor osäkerhet.

Allmänna synpunkter

Följande synpunkter lämnas med anledning av Länsstyrelsen uppdrag enligt 5 samt 7§§ förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion.

Social hållbarhet

Jämställdhetsmålet i de transportpolitiska målen anger att: *Transport-systemet ska vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov. Arbetsformerna, genomförandet och resultatet av transportpolitiken ska medverka till ett jämställt samhälle.* Vikten av att ta hänsyn till användning och behov utifrån målgruppsanalyser och hur resurser fördelas utifrån det är avgörande för att svara mot mäns och kvinnors olika behov.

Rapporten saknar en beskrivning av social hållbarhet i ett bredare perspektiv, där transportsystemet bli mer inkluderande och med målet att tillgodose transportbehovet för människor med olika förutsättningar oavsett kön, ålder, bakgrund, socioekonomisk status eller funktionsnedsättning. Åtgärder i transportsystemet som tillgodoser ett brett antal gruppers transportbehov bidrar till en bättre integrering och delaktighet i samhället. De åtgärder som föreslås (och senare beslutas) behöver därför utvecklas med målet att de blir användbara för så många medborgare som möjligt oavsett funktionsförmåga i enlighet med principen om universell utformning.

Beredskaps- och totalförsvarsperspektiv

Länsstyrelsen delar utredningens förslag att berörda aktörer bör analysera behovet av tillgänglighet och redundans i ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv för luftfart och flygplatser, men anser att detta behöver ske ur ett nationellt perspektiv snarare än ur enbart ett Stockholmsperspektiv. Utifrån det säkerhetspolitiska läget har flygplatser en strategiskt viktig betydelse och behovet av redundans i beredskapssystemet vid påverkan på flygplatser förutsätter ett bredare perspektiv.

Länsstyrelsen saknar även ett resonemang kring på vilket sätt beredskapen att hantera samhällspåfrestningar nationellt påverkas av förslagen. Utredningen tar inte på ett tydligt sätt hänsyn till ett väpnat angrepp eller krig i Stockholmsområdet, inbegripet Arlanda med följden att Arlandas kapacitet är reducerad eller helt saknas. Både samhälleliga kriser och modern krigföring kan komma att ställa extraordinära krav på möjligheterna till flygtransporter och därmed tillgången på flygplatser.

Utredningen för ett geografiskt vidlyftigt resonemang om alternativa flygplatser som ersättning till Bromma vid tillfällena då trafiken på Arlanda är reducerade pga. störning. Ur ett beredskapsperspektiv är

avståndet långt mellan Köpenhamn, Oslo eller Helsingfors och Stockholm, liksom mellan Kalmar län och identifierade flygplatser vilket innebär att den sårbarhet som följer av en nedläggning av Bromma inte kan lösas enbart genom att stärka och bygga ut kapaciteten på Arlanda.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Peter Sandwall med planarkitekt Unni Karlsson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Niclas Karlsson, krisberedskapsenheten samt Madeleine Mårtensson, samhällsbyggnadsenheten medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.